

Цел 5: Постигане на равенство между половете и овластяване на всички жени и момичета

Независимо къде живеем, равенството на половете е основно човешко право. Напредъкът в равенството е критично важен за всички области на едно здраво общество, от намаляване на бедността до насърчаване на здравето, образованието, защитата и благосъстоянието на момичетата и момчетата.

Гласът на жените не се чува достатъчно там, където се взимат решенията за разпределението на ресурсите на човечеството. Това не е справедливо.

Ако половината човечество не взема равнопоставено участие в управлението на политическите формирания, имащи силата да променят света/държавата/областта/града/селото, то възниква проблем с легитимността на тези структури.

Политическите права на жените са интегрална част от техните човешки права, а човешките права са фундаментът на демокрацията.

----- Какво промениха Целите на хилядолетието за развитие?

Равенството на половете и овластяването на жените беше Цел 3 на Целите на хилядолетието за развитие. При прегледа на постигнатото до 2015 г. се отчита, че тази цел е постигната напълно в световен мащаб.

- В Южна Азия броят на момичетата, записани в начално училище е бил едва 74 на всеки 100 момчета през 1990 г. Към 2015 г. на всеки записани 100 момчета има записани вече 103 момичета.
- Около две трети от страните в развиващите се региони са постигнали равенство между половете в началното образование.
- В световен мащаб около три четвърти от мъжете в трудоспособна възраст участват в работната сила, в сравнение с тях половината от жените в трудоспособна възраст.
- Днес жените съставляват 41% от платените работници извън селското стопанство, което е увеличение от 35% през 1990 г.
- Средният дял на жените в парламента почти се е удвоил през последните 20 години, но само един от всеки петима е женски.

Цел 5 от Целите за устойчиво развитие е ангажимент на всички правителства да премахнат всички форма на дискриминация срещу всички жени и момичета и **всички форми на насилие** срещу всички жени и момичета в обществената и частна сфера, включително **трафика и сексуалната експлоатация** и всяка друга експлоатация. В подцелите са включени още много валидни и за страната ни задачи:

- **Премахване** на всички вредни практики като **насилствените детски и ранни бракове**
- Признаване и **оценяване на неплатения труд, полаган като грижа за семейството и домакинския труд.**
- Осигуряване на пълно и ефективно участие и **равни възможности за лидерство на всички нива** на вземане на решения в политическия, икономическия и обществения живот.

- Осигуряване на универсален **достъп до сексуално и репродуктивно здраве и репродуктивни права.**

За положителните промени в България може да се посочи фактът, че по данни на Националния статистически институт през 2016 г. са изплатени 7 189 обезщетения на мъже за територията на цялата страна за отглеждане на малко дете.

Цел № 5 е тясно свързана с Цел № 3 и Цел № 4 от целите за устойчиво развитие.

Равното третиране на момичетата и момчетата е неразривно свързано с **равния достъп до здраве** (включително репродуктивно) и с **достъпа до образование.**

Според статистиките на УНИЦЕФ с **всяка следваща година образование потенциалът на човек за по-добър доход нараства с 10%.**

Ако всяко момиче по света имаше достъп до образование, броят на детските бракове би намалял с 14% в световен мащаб, а ако една майка е грамотна и може да чете това увеличава с 50% шанса за оцеляване на детето ѝ до 5 годишна възраст.

Неравнопоставеността по пол в образованието води до липса на достъп до умения и до ограничени възможности за включване в трудовия пазар.

Овластяването на жените и момичетата е ключов фактор за намаляване на бедността, за да се достигне до икономически ръст и да се насърчи социалното развитие.

Индексът на равнопоставеността в страните членки на ЕС е нараснал от 62 пункта през 2005 на 65 пункта през 2012 и 66,2 пункта през 2015. **Индексът на равнопоставеността** се определя условно от шест основни области:

- участие във властта,
- участие в пазара на труда,
- икономически статус и доходи,
- достъп до образование и знания,
- контрол върху собственото време и достъп до свободно време,
- достъп до здравни услуги.
- насилието, определено от пола.

За първи път Индексът на равнопоставеността добавя към анализа и перспектива на различните пресечни точки, която показва, че половата неравнопоставеност е различна в различните възрасти, образование, семейства и вид родителство, място на раждане или наличие на увреждане.

Участие във властта

Въпреки, че индексът на равнопоставеността в участието във властта е с най-ниска стойност (48,5 пункта през 2015 г.), неговият ръст е най-голям през десетилетието 2005-2015 – 9,6 пункта.

- България е на първо място по брой на жени-министри в правителството, заедно с Франция и Никарагуа (9 от 17 министри са жени – 52,9%), но е на 101 място от 193 в класацията на Международния парламентарен съюз по брой на жени в парламента – едва 19,8%.
- Франция е на 63 място с 25,8% жени в парламента, а Никарагуа е на 5 място с 47,5% жени в парламента.
- Швеция, Финландия и Норвегия заемат съответно 6-то, 9-то и 14-то място в парламентарната класация и 4-то, 14-то и 13-то място в класацията по дял на жените - министри в правителствата.

Участие в пазара на труда

Със своите 71,5 пункта областта на труда е на трето място в скалата на равнопоставеността, но напредъкът в нея е в застой. Нивото на индекса се е увеличило едва с 1,5 пункта през последното десетилетие, от които 0,5 пункта са постигнати след 2012 г. Сегрегацията по пол в достъпа до платен труд е устойчива и все още има бариери в достъпа до трудовия пазар.

- **В България жените преобладават в сектора на услугите и търговията на дребно, но получават по-ниско заплащане от мъжете в същите сектори.**
- В края на 2016 г. средната годишна заплата в търговията за жените е 8077 лв., а за мъжете 11011 лв.;
- във финансовите услуги жените са получавали годишно 16846 лв, а мъжете 24998 лв.;
- в сферата на образованието жените са получавали 9693 лв., а мъжете 12413 лв.,
- в здравните и социални услуги жените са получавали 9644 лв., а мъжете 15993 лв.

Икономически статус и доходи

Според скалата на доходите в ЕС нивото на равнопоставеността се е повишило с 5,7 пункта от 2005 г. насам, достигайки 79,6 пункта, което се дължи основно на повишение на разполагаемите финансови ресурси. Повишението обаче след 2012 г. е едва 1,2 пункта.

- През 2014 г. разликата в заплащането между жените и мъжете в 28 страни от ЕС е около 20%, като в семействата с деца и семействата само с един родител тя е почти два пъти по-голяма.
- Делът на населението в ЕС, което е изложено на риск от бедност се е увеличил през последните 10 г.
- Безработните жени имат преобладаващ дял в общия брой на безработните лица, регистрирани в бюрата по труда – дяловото съотношение през 2016 г. между жени и мъже е 55.0%:45.0%.
- В **професионалната структура** на безработните жени в България с преобладаващ дял са жените без квалификация и специалност

Разгледана по възрастови групи от Националния статистически институт, разликата в доходите между жените и мъжете остава значителна. Тя е измерена с по-ниски проценти за по-младите участници на възраст между 18 и 32 г., когато двата пола започват с еднакъв старт. След този период много от жените прекъсват трудовия процес, докато мъжете продължават да развиват уменията си. В периода 33 - 50 годишна възраст, джендър различията нарастват.

Образование и знания

В областта на образованието и знанията индексът на равнопоставеността се е повишил от 60,8 пункта през 2005 до 62,8 пункта през 2012 и 63,14 пункта през 2015, отразявайки по-високи постижения, но също и трайна сегрегация в образованието.

- През 2015 г. **повече млади жени завършват висше образование в сравнение с мъжете** и разликата по пол се увеличава в полза на жените.
- Половата сегрегация във висшето образование остава: от два до три пъти повече жени, отколкото мъже избират сферата на образованието, здравеопазването и социалния сектор и тази тенденция остава без промяна от 2005 г. до сега.
- **България е сред страните с висока грамотност.** Повече момичета, отколкото момчета се записват в началното училище, но момчетата, които продължават в средно училище са по-малко от момчетата 87% : 89%. Тенденцията е обратна по отношение на висшето образование. От младежите, завършващи средно образование 79% от момчетата и едва 63% от момчетата продължават да учат във висше учебно заведение. В професионалното образование обаче разликата е преобърната: там съотношението между жени и мъже е 40:60.

Разпределение на времето

Неравнопоставеността на жените и мъжете в областта на разпределението на времето за различни дейности остава и се увеличава. Между 2005 и 2015 г. нивото на равнопоставеността в тази сфера се е понижило с един пункт и е на трето място в дъното на таблицата на индекса на равнопоставеността.

- Разликата между половете в полагането на неплатен труд остава – едва **един от трима мъже се включва в ежедневиия домакински труд** за повече от час.
- Тежестта на грижите е особено голяма върху раменете на жените, родени извън ЕС.
- Разликата между жените и мъжете в участието им в неплатения домакински труд намалява с увеличаване на нивото на образованието, т.е. колкото по-високо е образователното ниво на двойката, толкова по-малка е разликата във включването им в домашния неплатен труд.
- В България общественият дебат по отношение на равнопоставеността на жените и мъжете, техните роли и позиции, все още предстои.
- Важна роля в промяната на съществуващите неблагоприятни стереотипи и нагласи имат образованието, медиите и цялото държавно управление.

Здравеопазване

Областта на здравеопазването показва сравнително високо ниво на равнопоставеност (87,4 пункта), но това ниво се е повишило едва с 0,2 пункта от 2012 г. насам и все още съществуват значителни неравенства между страните от ЕС и вътре в самите страни.

- Неравнопоставеността е особено явна в подобластта на здравното поведение, където нивото на индекса е едва 75,4 пункта.
- Мъжете са по-активни физически от жените, но в същото време имат по-рисково за здравето поведение.
- Някои групи от населението нямат достъп до адекватно здравеопазване: около една десета от самотните майки и хората с увреждания имат незадоволени здравни нужди.

Насилие срещу жените

Насилието срещу жените остава най-бруталната проява на неравнопоставеността на половете.

Борбата и справянето с всички форми на насилие срещу жените и момичетата е вторият по ред и вероятно по важност индикатор, посочен в подцелите на Цел 5.

- Според оценки 35 % от жените са били жертва на насилие в някакъв момент от живота си. В някои страни тази цифра достига до 70 %
- 62 милиона са жените в ЕС, които са претърпели насилие.
- У нас всяка четвърта българка е била подложена на домашно насилие.
- Според официални статистически данни делата за изнасилване през 2016 г. у нас са били 66, а ефективно осъдени за това са 61 сексуални насилници.
- В България Законът за защита от домашно насилие се прилага от 2005 г., но това далеч не е достатъчно за цялостно решаване на проблема, а събитията и дебатът около ратифицирането на Истанбулската конвенция показват колко много има още да се работи в тази област.

Подцели на Цел 5

- 5.1. Премахване на всички форми на дискриминация** срещу всички жени и момичета
- 5.2. Премахване на всички форми на насилие** срещу всички жени и момичета в обществената и частна сфера, включително трафика и сексуалната експлоатация и всяка друга експлоатация
- 5.3. Премахване на всички вредни практики като насилствените детски и ранни бракове и гениталното осакатяване**
- 5.4. Признание и оценяване на неплатения труд**, полаган като грижа за семейството и домакинския труд, полаган чрез предоставяне на обществени услуги, инфраструктурни политики и политики за социална защита, и насърчаване на споделена отговорност в домакинството и семейството, в съответствие с националните особености.
- 5.5. Осигуряване на пълно и ефективно участие и равни възможности за лидерство на всички нива** на вземане на решения в политическия, икономическия и обществения живот.
- 5.6. Осигуряване на универсален достъп до сексуално и репродуктивно здраве** и репродуктивни права, както е прието в съответствие с Програмата за действие на Международната Конференция по

Населението и Развитието и Пекинската платформа за действие и документите, отчитащи резултатите им при последващите конференции.

5.A Предприемане на реформи за осигуряване на **достъп и контрол на жените върху икономическите ресурси**, както и достъп до собственост и контрол върху земята и други форми на собственост, финансови услуги, наследствени права и достъп до природни ресурси, в съответствие с националното законодателство.

5.B Разширяване на използването на различни технологии, по-специално на **информационни и комуникационни технологии за насърчаване и овластяване на жените**.

5.B Приемане и засилване на подходящи **политики и приложимо законодателство за насърчаване на равнопоставеността на половете** и овластяване на всички жени и момичета на всички нива.